

СУЧАСНІ ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ НАЦІОНАЛЬНОЇ ІННОВАЦІЙНОЇ СИСТЕМИ УКРАЇНИ

ТРАНСФОРМАЦІЯ ОРГАНІВ ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ НАЦІОНАЛЬНОЮ ІННОВАЦІЙНОЮ СИСТЕМОЮ УКРАЇНИ: ОСОБЛИВОСТІ ПЕРІОДИЗАЦІЇ

Георгієвський Юрій Валентинович,
*доктор юридичних наук, завідувач наукового
відділу правового забезпечення
галузевого інноваційного розвитку
Науково-дослідного інституту правового
забезпечення інноваційного розвитку
Національної академії правових наук України*

The report identifies the features of the state management of the national innovation system of Ukraine and highlights three stages of its formation – the stage of regulatory definition, institutionalization and related sectoral definition. The institutional transformation of the NIS of the state management in Ukraine contradicts the experience of other countries, in particular Georgia. It is summed up the necessity to create a new government body – the relevant ministry for innovation development of Ukraine.

Keywords: national innovation system management, stage of regulatory definition, stage of institutionalization, stage of related sectoral definition, innovative development.

В доповіді визначені особливості державного управління національною інноваційною системою України та виділено три етапи її становлення – етап нормативного визначення, інституціоналізації та смежного галузевого визначення. Інституціональна трансформація державного управління НИС в Україні суперечить досвіду інших країн, зокрема Грузії. Підсумовано про необхідність створення нового

органа государственного управления НИС - профильного министерства по вопросам инновационного развития Украины.

Ключевые слова: национальная инновационная система, государственное управление, этап нормативного определения, этап институционализации, этап смежного отраслевого определения, инновационное развитие.

За роки незалежності Українській державі не вдалось належним чином розкрити свій інноваційний потенціал. Так, відповідно до індексу інноваційного розвитку, представленого агентством Bloomberg у 2018 році, Україна посідає 46 місце серед 50 досліджуваних країн [1].

Окрім такого міжнародного виміру, маємо констатувати невтішну внутрішньодержавну динаміку становлення національної інноваційної системи. За даними Держстату, в Україні стрімко скорочується кількість основних учасників інноваційного процесу – дослідників (зі 133 744 осіб у 2010 році до 59 392 у 2017 році), зменшується кількість підприємств, що займаються інноваціями (у 2017 році відбулося скорочення кількості підприємств промисловості, що провадили інноваційну діяльність, на 9 % порівняно з 2016 р. до 16,2 % всіх промислових підприємств), а наукоємність ВВП у 2017 р. становила лише 0,45 % (витрати на дослідження та розробки за всіма джерелами у відсотках до ВВП) [2].

Такий стан речей актуалізує не лише необхідність оперативного удосконалення державної інноваційної політики створенням соціально-економічних, організаційних і правових умов для ефективного розвитку інноваційного потенціалу країни, але й здійснення *структурно-функціональних змін в системі органів управління* інноваційним розвитком в Україні.

Ціль даної розвідки полягає у визначенні особливостей державного управління національною інноваційною системою за часи незалежності України. Виконання поставленої мети зумовило необхідність вирішення таких завдань дослідження:

1. проаналізувати поточний стан державного управління національною інноваційною системою України;
2. запропонувати авторську періодизацію державного управління інноваційною сферою за часи незалежності України;

3. запропонувати перспективну модель державного управління національною інноваційною системою України.

Ретроспективний і системний аналіз особливостей державного управління національною інноваційною системою України на різних етапах її становлення як самостійна тематика наукового пошуку залишається поза увагою українських дослідників. Окремі аспекти розвитку національної інноваційної системи України проаналізовані у роботах О. Орлюк, О. Дегтяря та О. Крюкова, В. Александрової, О. Кравченка, Ю. Атаманової, О. Бутнік-Сіверського, С. Ревуцького, Г. Андрощука тощо.

Відповідно до Закону України «Про інноваційну діяльність» [3] система органів управління¹ у сфері інноваційної діяльності в Україні представлена Кабінетом Міністрів України, Центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування державної політики у сфері інновацій, Центральним органом виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері науково-технічної та інноваційної діяльності, іншими центральними органами державної виконавчої влади, місцевими державними адміністраціями та виконавчими органами місцевого самоврядування у сфері інноваційної діяльності.

Відповідно до Положення про *Міністерство освіти і науки України* [4], це міністерство наразі є тим центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну політику у сферах освіти і науки, наукової, науково-технічної та інноваційної діяльності і трансферу (передачі) технологій. В Міністерстві діє профільний *Департамент інноваційної діяльності та трансферу технологій* [5], основними завданнями якого є:

- 1) участь у формуванні та забезпеченні реалізації державної політики у сфері інноваційної діяльності, трансферу технологій;
- 2) розроблення нормативно-правових актів щодо формування державної політики у зазначених сферах;

¹ У Проекті Стратегії інноваційного розвитку України на період до 2030 року застосовується термін «основні учасники інноваційного процесу», до яких відносять і органи державної влади, що здійснюють управління інноваційною сферою, і дорадчі органи, і суб'єктів інноваційного процесу, не розмежовуючи ці поняття.

3) створення сприятливих умов для інноваційної діяльності та діяльності у сфері трансферу технологій;

4) формування стратегічних та середньострокових пріоритетних напрямів інноваційної діяльності, державних цільових програм та здійснення моніторингу їх реалізації;

5) формування інноваційної інфраструктури та інфраструктури у сфері трансферу технологій;

6) організація роботи технологічних та наукових парків;

7) сприяння комерціалізації об'єктів інтелектуальної власності в інноваційній сфері;

8) методологічне забезпечення державної політики у сфері інноваційної діяльності, трансферу технологій;

9) організація проведення публічних заходів з популяризації інноваційної діяльності та розвитку інноваційної культури в суспільстві;

10) координація діяльності відповідних структур і підрозділів органів виконавчої влади з питань інноваційної діяльності та діяльності у сфері трансферу технологій;

11) координація діяльності науково-дослідних та науково-виробничих підприємств та установ науково-технічної інформації, центрів науки, інновацій та інформатизації, що відносяться до сфери управління Міністерства.

Відповідно до Положення про **Міністерство економічного розвитку та торгівлі** [6], цей орган виконавчої влади забезпечує управління у сфері наукової та інноваційної діяльності у промисловому секторі економіки, зокрема:

1) визначає напрями розвитку наукового і науково-технічного потенціалу галузей промисловості, спрямовує і контролює діяльність підпорядкованих йому наукових організацій;

2) формує програми науково-технічного розвитку відповідних галузей промисловості та організовує їх виконання;

3) виступає замовником та організовує проведення державної наукової та науково-технічної експертизи.

У 2017 році профільний **Департамент розвитку інновацій та інтелектуальної власності**, що опікувався розробленням пропо-

зицій з формування та реалізації державної політики у сфері інтелектуальної власності, забезпечення управління у сфері наукової та інноваційної діяльності у промисловому секторі економіки та інформаційно-комунікативних технологій, був реорганізований у *Департамент інтелектуальної власності* [7].

З 16-ти інших міністерств України закріплені на рівні Положень повноваження щодо здійснення заходів, спрямованих на інноваційно-інвестиційний розвиток відповідних галузей, мають лише *Міністерство інфраструктури України* [8] та *Міністерство аграрної політики та продовольства України* [9]. Проте ці міністерства *не мають у своїй організаційній структурі відповідних профільних підрозділів з питань інноваційного розвитку* (департаментів, відділів чи секторів), що, на наше переконання, не сприяє цілеспрямованій і сфокусованій роботі у розвитку інноваційного потенціалу цих галузей.

Інші міністерства України (Міністерство внутрішніх справ України, Міністерство екології та природних ресурсів України, Міністерство енергетики та вугільної промисловості України, Міністерство закордонних справ України, Міністерство інформаційної політики України, Міністерство культури України, Міністерство молоді та спорту України, Міністерство з питань тимчасово окупованих територій та внутрішньо переміщених осіб України, Міністерство оборони України, Міністерство охорони здоров'я України, Міністерство регіонального розвитку, будівництва та житлово-комунального господарства України, Міністерство соціальної політики України, Міністерство фінансів України, Міністерство юстиції України) в своїх положеннях не мають норм щодо реалізації заходів з інноваційного розвитку у відповідних сферах. В Проекті «Стратегії інноваційного розвитку України на 2010-2020 роки в умовах глобалізаційних викликів» зазначено, що в більшості невиробничих галузей України інноваційно-інвестиційна діяльність не використовується на систематичній основі для підвищення продуктивності і якості праці, створення нових середньо- і високотехнологічних робочих місць [10]. Як бачимо, ця ситуація має витоки на рівні державного управління національною інноваційною системою.

Державна політика управління інноваційною сферою зазнала певних трансформацій за часи незалежності України. Аналіз нормативно-правових актів у цій галузі правових відносин, а також поява і зміна центральних органів управління національною інноваційною системою дозволяють нам виділити декілька етапів її становлення. Наше бачення представлене трьома самостійними етапами, що є хронологічно послідовними – **етап нормативного визначення, етап інституціоналізації і етап суміжного галузевого визначення**, що триває і по сьогоднішній день.

Етап нормативного визначення у становленні національної інноваційної системи ми пов'язуємо з ухваленням основних законів, що визначають правові, економічні та організаційні засади державного регулювання інноваційної діяльності в Україні і у суміжних сферах. Йдеться про Закони України «Про інвестиційну діяльність» (1991 рік) [11], «Про наукову і науково-технічну експертизу» (1995 рік) [12] та звісно ж «Про інноваційну діяльність» (2002 рік), що проходив стадію парламентського прийняття майже три з половиною роки [3].

В якості суттєвого поштовху у стимулюванні інноваційної діяльності в Україні В. Александрова визначає процес становлення в Україні технопарків та інших інноваційних підприємств, діяльність яких вимагала чіткої регламентації та координації дій усіх організаційних елементів, що входили до їхнього складу [13]. Так, з'являються Закони України «Про спеціальний режим інноваційної діяльності технологічних парків» [14] (1999 рік) та «Про спеціальну економічну зону «Яворів»» [15] (1999 рік).

На цьому етапі формується інституційне визначення сфери правового регулювання інноваційної діяльності, але воно ще не має системного характеру. У 1992 році в Україні створено **Державний інноваційний Фонд**, що фактично розпочав свою діяльність лише з 1995-го року (Фонд було засновано у 1992 році, але Положення про основні завдання і засади його діяльності було ухвалено пізніше [16]). У 2000-му році на зміну Фонду з'являється **Українська державна інноваційна компанія**, яку Постановою КМУ від 08.08.2007 №1007 було перейменовано в **Державну інноваційну фінансово-кредитну**

установу (ДФКУ) [17]. Її основними завданнями було визначено організацію роботи з відбору та експертизи інноваційних проєктів, спрямованих на забезпечення розвитку економіки, та фінансування інноваційних проєктів шляхом надання підприємствам кредитів.

Як бачимо, етап нормативного визначення у становленні національної інноваційної системи характеризується нормативним регулюванням відносин в інноваційній сфері, визначенням її специфіки і пов'язаності із суміжними галузями, розробкою механізмів фінансової підтримки. На цьому етапі формуються законодавчі передумови подальшої інституціоналізації системи державного управління інноваційною галуззю.

Етап інституціоналізації у становленні національної інноваційної системи ми пов'язуємо зі створенням у 2005-му році *Державного агентства України з інвестицій та інновацій*. Це агентство стало спеціально уповноваженим центральним органом виконавчої влади у сфері інноваційної діяльності [18].

Як зазначають О. А. Дегтяр та О. І. Крюков [19], термін «інноваційна діяльність» застосовано у правовому полі України набагато раніше, ніж термін «інновація». Первинне визначення «інноваційної діяльності» знаходимо у ст. 3 Закону України «Про інвестиційну діяльність» [11], де перша розглядається як «одна з форм інвестиційної діяльності, що здійснюється з метою впровадження досягнень науково-технічного прогресу у виробництво і соціальну сферу». Зважаючи на тісну взаємопов'язаність інноваційного та інвестиційного процесів, держава пішла шляхом інституційного поєднання цих галузей. В рамках такого правового визначення центральний орган виконавчої влади у сфері інноваційної діяльності проіснував до 2010 року [20], з чим ми і пов'язуємо завершення етапу інституціоналізації у становленні національної інноваційної системи.

Примітно, що робота Державного агентства України з інвестицій та інновацій *напрямую спрямовувалась і координувалась Кабінетом Міністрів України через Першого віце-прем'єр-міністра*. Це стало передумовою для можливості оперативного ухвалення рішень та швидкого реагування на поточні проблеми у сфері розвитку інноваційної діяльності. В цьому зв'язку, ми поділяємо думку

О. П. Орлюк про те, що існування єдиного органу - Державного агентства України з інвестицій та інновацій створило необхідні умови для припинення практики розпорошування розгляду та погодження інвестиційних та інноваційних проектів різноманітними органами виконавчої влади. На думку дослідниці, наявність відповідної спеціальної компетенції повноважень щодо розгляду та кінцевого прийняття рішень стосовно таких проектів мало призвести не лише до уніфікації підходів при проведенні державної політики у галузі інноваційної діяльності, а й до підвищення ефективності контролю з боку держави [21].

З появою Державного агентства України з інвестицій та інновацій відбувається і регіональна інституціоналізація національної інноваційної системи: створюються *регіональні центри інноваційного розвитку*, віднесені згідно з розпорядженням Кабінету Міністрів України від 3 травня 2007 р. № 255 р. [22] до сфери управління Державного агентства з інвестицій та інновацій. Цього ж року з'являється і дорадчий орган при Президентові України – *Національна рада України з інвестицій та інновацій* [23].

Окрім такої інституційної розбудови держава звертає увагу на необхідність регулювання правовідносин, що виникають *у результаті створення продуктів інноваційної діяльності та життєвого циклу інновацій*. Зокрема, 2006-го року було ухвалено Закон України «Про державне регулювання діяльності у сфері трансферу технологій» [24], що регулює правовідносини у сфері охорони і захисту об'єктів права інтелектуальної власності, передачі майнових прав на технології та/або їх складові, створені з використанням коштів Державного бюджету України.

У 2009 році нормативно визначено поняття *«національна інноваційна система»* та окреслено пріоритети її розвитку, що закріплені у розпорядженні Кабінету Міністрів України «Про схвалення Концепції розвитку національної інноваційної системи» [25]. Як бачимо, створення центрального органу державної виконавчої влади у сфері інновацій вплинуло не лише на систему інституціоналізацію цієї галузі правовідносин, але й підвищило уніфіковану роботу держави у напрямку розбудови інновацій в Україні.

2010 рік ознаменував сутнісні зміни у становленні національної інноваційної системи – саме з ними ми хронологічно пов’язуємо настання наступного етапу її розвитку – *етапу суміжного галузевого визначення*. Для нього характерно, що держава змінює галузі, які є суміжними до інноваційної діяльності, на рівні сфер компетенції та органів державного управління.

Відповідно до Постанови КМУ від 17 травня 2010 р. № 356 «Про державне агентство з інвестицій та розвитку» [20], *Державне агентство України з інвестицій та інновацій* було перейменовано на *Державне агентство України з інвестицій та розвитку*. Не дивлячись на те, що поняття «інновації» зникло з назви цього органу, основним його завданням залишилось формування та забезпечення реалізації державної політики у сфері інвестиційної та інноваційної діяльності, проте коло повноважень у сфері інноваційної діяльності звузилось. Так само як і діяльність Державного агентства України з інвестицій та інновацій, діяльність Державного агентства України з інвестицій та розвитку спрямовувалась і координувалась Кабінетом Міністрів України через *Першого віце-прем’єр-міністра України*.

9 грудня 2010 року набув чинності Указ Президента України №1085/2010 «Про оптимізацію системи центральних органів виконавчої влади» [26]. Відповідно до нього, Державне агентство України з інвестицій та розвитку та Державне агентство України з управління національними проектами були реорганізовані шляхом утворення *Державного агентства з інвестицій та управління національними проектами України*, що втратило повноваження у сфері інноваційної політики. А Державний комітет України з питань науки, інновацій та інформатизації був реорганізований шляхом утворення *Державного агентства з питань науки, інновацій та інформації України*.

Відповідно до змісту Положення про Державне агентство з питань науки, інновацій та інформатизації України [27], цей центральний орган виконавчої влади було утворено для реалізації державної політики у сфері наукової, науково-технічної та інноваційної діяльності, трансферу технологій, інформатизації. Як бачимо, сфера

інноваційної діяльності фактично перейшла під контроль Міністерства освіти і науки, бо окрім суміжної сфери повноважень діяльність агентства вже спрямовувалась і координувалась Кабінетом Міністрів України через **Міністра освіти і науки України**. Процес віднесення сфери інноваційної діяльності до підвідомчості Міністерства освіти і науки України остаточно завершився у 2014-му році. Відповідно до постанову КМУ від 04.06.2014 року №255 «Деякі питання діяльності центральних органів виконавчої влади» [28] відбулась реорганізація **Державного агентства з питань науки, інновацій та інформатизації**, а правонаступником його прав та обов'язків з питань реалізації державної політики у сфері наукової, науково-технічної та інноваційної діяльності стало **Міністерство освіти і науки (в особі Департаменту інноваційної діяльності і трансферу технологій)**. Така підвідомчість зберігається і станом на сьогодні.

Отже, на етапі суміжного галузевого визначення державою не лише змінено органи державного управління національною інноваційною системою, але й змістовно визначено пріоритетні напрями інноваційної діяльності в Україні (Закон України «Про пріоритетні напрями інноваційної діяльності в Україні» [29]), запроваджено програмно-цільовий метод державного регулювання інноваційних процесів (Програма розвитку інвестиційної та інноваційної діяльності в Україні [30]).

Як засвідчив наш аналіз, державне управління національною інноваційною системою пройшло інституційну трансформацію **від самостійного центрального органу виконавчої влади**, напряму підзвітного Кабінету Міністрів України, до структурного підрозділу Міністерства освіти і науки України, що **перебуває в системі міністерського підпорядкування**. Така тенденція суперечить досвіду інших країн пострадянського табору, що мають вищі темпи економічного розвитку. Приміром, протилежний шлях – шлях формування єдиного вузькоспеціалізованого центрального органу з розвитку інновацій обрала Грузія. З 2016 року в Грузії функціонує **Агентство інновацій та технологій**, що має на меті сприяння комерціалізації інновацій та стимулювання застосуванню інновацій в різних сферах суспільного розвитку [31].

Як бачимо, питання визначення сфери компетенції і правового статусу центрального органу державної виконавчої влади у сфері інноваційного розвитку в Україні постійно проблематизується, проте держава і досі не змогла знайти на нього влучну відповідь. Приміром, у Проекті «Стратегії інноваційного розвитку України на 2010–2020 роки в умовах глобалізаційних викликів» обґрунтовано необхідність **створення нового органу державного управління – Міністерства з питань науки та інноваційного розвитку**, яке мало б виконувати координуючу роль у схемі управління інноваційним розвитком. Новостворене міністерство мало б формувати державні науково-технологічні та інноваційні програми, які виконувалися б **в інтересах усіх міністерств** і відомств, контролювати і направляти бюджетні кошти в науково-технологічну та інноваційну сферу, організовувати експертизу ефективності діяльності наукових колективів [10].

Така спеціалізація, на наше переконання, сприяла б підвищенню ефективності розвитку національної інноваційної системи та започаткувала б комплексний розвиток інновацій у всіх напрямках реалізації державної політики. Проте поява Проекту «Стратегії інноваційного розвитку України на період до 2030 року» [1] засвідчила установку керівництва Міністерства освіти і науки України на збереження монополії у керівництві розвитком національної інноваційної системи в Україні у поточному форматі.

ЛІТЕРАТУРА

1. Проект Стратегії інноваційного розвитку України на період до 2030 року. URL: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/gromadske-obgovorennya/2018/10/22/innovatsiynogo-rozvitku-ukraini.pdf>.
2. Розділ «Наука, технології та інновації» Державної служби статистики України. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua/>.
3. Про інноваційну діяльність : Закон України від 04.07.2002 №40-IV. Відомості Верховної Ради України. 2002. № 36. ст. 266.
4. Про затвердження Положення про Міністерство освіти і науки України : Постанова Кабінету Міністрів України від 16.10.2014 р. №630. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/630-2014-%D0%BF>.
5. Положення про департамент інноваційної діяльності та трансферу технологій Міністерства освіти і науки України : Наказ Міністерства освіти

і науки України від 05.10.2016 №379-А. URL: <https://mon.gov.ua/ua/ministerstvo/pro-ministerstvo/departamenti-ta-upravlinnya/departament-innovacijnoyi-diyalnosti-ta-transferu-tehnologij>.

6. Питання Міністерства економічного розвитку і торгівлі : Постанова Кабінету Міністрів України від 20.08.2014 р. № 459. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/459-2014-%D0%BF>.

7. Положення про департамент інтелектуальної власності : Наказ Міністерства економічного розвитку і торгівлі України від 16.06.2017 № 871. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0871731-17#n6>.

8. Положення про Міністерство інфраструктури України : Постанова Кабінету Міністрів України від 30.06.2015 р. № 460. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/460-2015-%D0%BF>.

9. Положення про Міністерство аграрної політики та продовольства України : Постанова Кабінету Міністрів України від 25.10.2015 р. № 1119. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1119-2015-%D0%BF>.

10. Проект «Стратегія інноваційного розвитку України на 2010-2020 роки в умовах глобалізаційних викликів». URL: <http://kno.rada.gov.ua/uploads/documents/36382.pdf>.

11. Про інвестиційну діяльність : Закон України від 18.09.1991 р. № 1560-ХІІ. *Відомості Верховної Ради України*. 1991. № 47. ст. 646.

12. Про наукову і науково-технічну експертизу» : Закон України від 10 лютого 1995 р. №51/95-ВР. *Відомості Верховної Ради України*. 1995. № 9. ст. 56.

13. Александрова В. Економічні передумови інноваційної трансформації державних науково-технічних програм. *Економіст*. 2005. № 4. С. 22–25.

14. Про спеціальний режим інноваційної діяльності технологічних парків : Закон України від 16 липня 1999 року №991-ХІV. *Відомості Верховної Ради України*. 1999. №40. ст.363.

15. Про спеціальну економічну зону «Яворів» : Закон України від 15 січня 1999 року № 402-ХІV. *Відомості Верховної Ради України*. 1999. № 15. ст. 82.

16. Положення про Державний інноваційний фонд : Постанова Кабінету Міністрів України від від 02.03.1998 р. № 243. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/243-98-%D0%BF>.

17. Про внесення змін та визнання такими, що втратили чинність, деяких постанов Кабінету Міністрів України : Постанова Кабінету Міністрів України від 08.08.2007 р. № 1007. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1007-2007-%D0%BF>.

18. Положення про Державне агентство України з інвестицій та інновацій : Постанова Кабінету Міністрів України від 16.05.2007 р. № 749. URL: <https://www.kmu.gov.ua/ua/npas/79612183>.

19. Дегтяр А.О., Крюков О. І. Особливості державного регулювання інноваційної інфраструктури в регіональному вимірі. *Теорія та практика державного управління*. 2011. Вип. 4. С. 12–20.

20. Про Державне агентство з інвестицій та розвитку : Постанова від 17 травня 2010 р. № 356. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/356-2010-%D0%BF>.

21. Орлюк О.П. Законодавче забезпечення інноваційної діяльності в Україні. *Наука та інновації*. 2008. Т4. № 1. С. 68–73.

22. Питання утворення регіональних центрів інноваційного розвитку : Розпорядження Кабінету Міністрів України від 03.05.2007 р. № 255-р. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/255-2007-%D1%80>.

23. Про Національну раду з інноваційного розвитку України : Указ Президента України № 664/2009 від 21.08.2009. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/en/691/2006>.

24. Про державне регулювання діяльності у сфері трансферу технологій : Закон України від 14.09.2006 р. № 143-V. *Відомості Верховної Ради України*. 2006. № 45. ст. 434.

25. Про схвалення Концепції розвитку національної інноваційної системи : Розпорядження Кабінету Міністрів України від 17.07.2009 р. № 680-р. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/680-2009-%D1%80>.

26. Про оптимізацію системи центральних органів виконавчої влади : Постанова Кабінету Міністрів України від 10.09. 2014 р. № 442. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/442-2014-%D0%BF>

27. Положення про Державне агентство з питань науки, інновацій та інформатизації України : Указ Президента України від 08.05.2011р. № 437/2011. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/437/2011>.

28. Деякі питання діяльності центральних органів виконавчої влади : Постанова Кабінету Міністрів України від 4 червня 2014 р. № 255. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/255-2014-%D0%BF>.

29. Про пріоритетні напрями інноваційної діяльності в Україні : Закон України від 08.09.2011 р. № 3715-VI. *Відомості Верховної Ради України*. 2012. № 19–20. ст. 166.

30. Про затвердження Програми розвитку інвестиційної та інноваційної діяльності в Україні : Постанова Кабінету Міністрів України від 2 лютого 2011 р. № 389. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/389-2011-%D0%BF>.

31. Об инновациях : Закон Грузии от 22.07.2016 г. № 5501-Пс. URL: <https://matsne.gov.ge/ru/document/download/3322328/0/ru/pdf>.